

Puutiaiset ovat kesän merkki

Kesä on hienoa aikaa, paitsi siltä osin mikä liittyy kärpäsiin, paarmoihin ja hyttysiin. Viime vuosina yhä yleisemmäksi ja likeisemmäksi on tupannut myös seuraava eliö:

Pyydettyinä jutunaiheena on hämähäkkieläimiin kuuluva ötökkä *Ixodes ricinus*, puhekielessä punkki eli puutiainen. Puutiaisten laaja suku on levinnyt ympäri maapalloa, ja maassammekin levinneisyyden pohjoisraja on suunnilleen Oulun läänissä ja siirtymässä kohti pohjoista pikkuhiljaa. Rannikkoseutu ja myös järvenrannat ovat puutiaisen suosiossa. Puutiaiset aktivoituvat jo muutamankin lämpöasteen vallitessa aurinkoisilla paikoilla, huhtikuussa havaintoja on runsaasti ja myöhäisin itse bongaamani puutiainen oli kotieläimessä kiinni marras-joulukuussa. Eli torjunta on syytä aloittaa jo maaliskuuhuhtikuussa ja jatkaa myöhäissyksyyn asti.

PUUTIAINEN

Puutiaisenkin elinkierto on monimutkaisuudessaan kiehtova. Pienimmät puutiaiset, joita saatat päätyä poimimaan iholta, ovat vain parin millimetrin pituisia, tummia, vikkeliälikkeisiä kuusijalkaisia punkin

Tassunjalkia metsänreunassa

Eläinlääkäarin pakinapalsta

toukkamuotoja. Niiden lyhyet, pehmeähköt suuosat sopivat verenimemiseen jyrksijöistä ja linnuista. Ensimmäisen veriatariansa jälkeen nämä ”vauvat” luovat nahkansa, kasvavat vähän, talvehtivat seuraavaan kesään maaperän karikkeessa ja kiinnittyvät 8-jalkaisina nymfeinä seuraavan kerran eläimeen. Seuraa jälleen nahanluontia, kasvua ja viimein kolmantena tai neljäntenä elinvuotenaan puutiainen on täysikasvuinen. Naaras kiinnittyneenä sopivaan kohteeseen kasvaa takaruumiistaan huomattavan isoksi ”pavuksi”, ja ruokailtuaan viikon verran se pudottautuu maahan muniakseen noin 2000 munaa uutta sukupolvea varten.

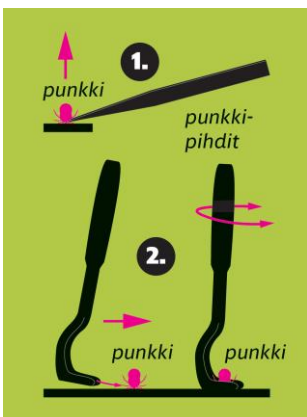
Puutiaisen kiinnittymistä on vaikea huomata, se puuduttaa kiinnittymiskohdan vaivihkaa työntäessään imukärsän sisään. Poisto sen sijaan saattaa sattua! Nämä omakohtaiset havainnot ovat peräisin kolmen vuoden takaa, kun itseäni oli kiinnittänyt yksi puutiainen.

Puutiainen on kerännyt surullisenkuuluisaa mainetta tartuttamalla bakteeritauti borrelioosia sekä ihmisiin että koiriin, ja ihmisiin myös viruksen aiheuttamaa puutiaisaivokuumetta TBE. Muutama TBE-tapaus on raportoitu koirillakin maassamme. Märehtijöiden laidunkuume

ja punatauti ovat myös puutiaisen välittämiä bakteri- ja alkueläintauteja.

Paras tapa pitää koiransa terveenä on suojata se puutiaistartunnalta joko iholle pipetoitavalla aineella, punkkipannalla tai tabletilla. Pari vuotta markkinoilla ollut pitkävaikutteinen punkintorjuntatabletti on osoittautunut tehokkaaksi ja helpoksi tavaksi, valmiste on reseptilääke. Pannat ovat ihan OK, sen sijaan ns. herbal repellent-yrttipannat melko tehotomia. Apteekista reseptivapaasti saatavista valmisteista eli paikallisvaleyliuoksista on sekä hyviä että heikompia tuloksia riippuen mm. koiran rodusta. Bayvantic on niistä ehkä paras, toki myös kallein.

Ihmisten hoitoon en tässä puutu, rokote aivokuumetta vastaan on kuitenkin olemassa ihmisille (ei koirille). Jos puutiainen on jo ihossa kiinni, se suositellaan poistettavaksi pikaisesti. Rasvaan upotus on huono konsti, mieluummin käytetään punkinpoistoon tarkoitettuja instrumentteja. Itse olen mieltynyt ns. punkkilassoon jossa on pieni, säädettävä muovilankasilmukka päässä, ja punkkirautaan tai-koukkuun joka muistuttaa pientä sorkkarautaa. Muovinen punkkikoukku, pienempi pikkupuutiaisille ja suurempi täysikasvuisille, on hyvä setti. Myynnissä mm. eläinlääkäreiltä!

Lemmikino mistajille suositellaan tuki jokailtaista punkkisyyntä ennen koiran/kissan päästämistä sisälle ja ehkä

sänkyynkin. Samoin itsensä ja lasten puutiaisettomuus kannattaa tarkistaa pari kertaa päivässä varsinkin jos lomailtaan seudulla, jolla puutiaiskanta on suuri. Borrex-nimisellä testillä (apteekista) voi selvittää onko ihoon kiinnittynyt puutiainen borreliabakteerin kantaja.

Kesäpaikka on turvallisin punkkimäärien suhteen, kun aurinko paistaa esteettä lyhyille nurmikoille ja korkea heinä, puskat ja varjostavat puut on raivattu pois. Kissat auttavat jyrtsijätorjunnassa ja säätelevät täten puutiaisen kannankehitystä. Isoista eläimistä varsinkin metsäkauris pitää yllä ja levittää puutiaisia. Ihmisille ei tehoavaa punkkikarkotetta ole tiedossani, peittävä vaatetus ruohikossa toki estää puutiaisen pääsyä iholle.

PUUTIAINEN KOIRAN TURKKIIN KIINNITTYNEENÄ.

SIRKKA PYHÄLÄ

Lähde: kirja Elinympäristönä koira – koiran loiset ja loissairaudet (Saari-Näreaho- Nikander 2016) Kuvat google